Roy

WAARNEMINGEN,

GEDAAN MET HET

SULFAS DE QUININE.

WAARNEMINGEN,

GEDAAN MET HET

SULFAS DE QUININE,

DOOR

C. H. à ROY;

NEVENS EENE WAARNEMING OVER HETZELFDE ONDERWERP,

VAN

J. C. B. BERNARD,

Leden van het Koninklijk-Nederlandsche Instituut van Wetenschappen, Letterkunde, en Schoone Kunsten, enz. enz.

Uitgegeven door de Eerste Klasse van het Instituut.

TE AMSTERDAM,
bij PIEPER EN IPENBUUR,
Drukkers van het Instituut,
1822.

WELLCOME
LIBRARY
INSTITUTE

WAARNEMINGEN,

GEDAAN MET HET

SULFAS DE QUININE,

DOOR

C. H. à ROY.

De waarnemingen van de Heeren CHOMEL, DOUBLE, PETROS, MAGENDIE en meer anderen, met het Sulfas de Quinine in het werk gesteld, hebben de aandacht van vele Geneesheeren, op verscheidene plaatsen, opgewekt, ten einde de voorgegevene kracht van dit middel te beproeven. Ik zelve ben, door het lezen van alle die waarnemingen, ook aangespoord geworden, om proeven met hetzelve in het werk te stellen, en heb de eer, de uitkomst derzelve, thans aan de Eerste Klasse mede te deelen.

Het was op het einde van de maand Junij, van het verleden Jaar, dat een Heer, wiens

A huis

huis ik als Doctor reeds verfcheidene jaren bediend heb, van *Antwerpen* te rug gekomen was, alwaar hij met zijne dochter, eene jonge Jufvrouw van vijftien jaren, eenigen tijd had doorgebragt. Nadat die jonge Jufvrouw aldaar was aangekomen, was zij door eene rhumatike ziekte overvallen geweest, welke in eene tusfchenpozende anderendaagfche koorts was overgegaan, die haar zeer verzwakt had, en waarom de Geneesheer van die plaats het noodig had geoordeeld, haar de koorts zoo fpoedig mogelijk af te nemen. Daar het Sulfas de Quinine in *Antwerpen*, en op meer andere plaatfen van *Braband*, toen reeds zeer in gebruik gekomen was, had die Geneesheer aan deze jonge Lijderesfe dit middel ook voorgefchreven, en was de koorts daarop fpoedig weggebleven. De jonge Jufvrouw zich in ftaat bevindende, om naar *Amfterdam* te rug te keeren, had men haar het recept van de poeders, welke zij aldaar gebruikt had, mede gegeven, om dezelven nog eenigen tijd te blijven gebruiken. Bij hare terugkomst werd ik dadelijk aan dit huis geroepen, en men vertoonde mij het recept, hetwelk de Geneesheer van *Antwerpen* haar mede gegeven had. Hetzelve beftond uit het Sulfas de Quinine. Zoodra ik dit recept

zag,

zag, herinnerde ik mij, dat ik van dit nieuwe middel in het *Nouveau Journal de Médecine*, van de maand Maart 1821, gelezen had, en ik verklaarde dus, dat hetzelve mij niet onbekend was, maar dat ik niet geloofde, dat men dit recept alhier zoude kunnen gereed maken, omdat dit middel nog zeer nieuw, en zeker hier nog onbekend was, zoo als men ook te *Antwerpen* reeds te kennen gegeven had. Edoch ried ik aan, dat men zich bij den Heer DAILLY daarover zoude vervoegen, als zijnde een onzer kundigste Chemisten; maar die Heer getuigde dit middel niet te kennen, doch hetzelve wel te willen gereed maken, indien men hem het voorschrift der bereiding van hetzelve wilde bezorgen. Ik gaf hem daarop al het geen ik daar over gelezen had, maar hij was niet in staat, om uit de Kina dit middel te verkrijgen. Hierom was ik, voor dezen tijd, verpligt aan de bewuste jonge Jufvrouw de Kina op de gewone wijze voor te schrijven, waardoor zij ook hare krachten spoedig heeft hersteld, zonder dat de koorts weder gekomen is.

Niet lang daarna, had ik het genoegen Mevrouw V. die te *Aken* op mijnen raad de baden gebruikt had, en met hare Familie over *Brussel* geretourneerd was, in de maand September, in

eene goede gezondheid herfteld, te ontmoeten, maar ik werd van haar Edele onderrigt, dat Mijnheer haar Zoon te *Brusfel* door eene anderendaagfche koorts overvallen geweest was, en dat de Geneesheer van die plaats hem die koorts fchielijk had afgenomen door het Sulfas de Quinine, welk middel thans aldaar bijna alleen tegen de tusfchenpozende koortfen gebezigd werd, terwijl men van de gewone wijze van de Kina, in dergelijke omftandigheden te gebruiken, bijna niet meer hoorde fpreken. Het voorfchrift, waarvan deze Heer gebruik gemaakt had, beftond uit twaalf greinen Sulfas de Quinine, één fcrupel Flav. Cort. Aur. en zoo veel Syr. Cort. Aur. als genoegzaam is, om er acht pillen van te maken. waarvan hij alle uren eene pil genomen had, waarop de koorts terftond geweken was.

Ik kan niet ontveinzen, dat beide deze voorgemelde gevallen mij fterk deden verlangen, in ftaat gefteld te wezen, om van dit middel gebruik te kunnen maken, en, daar het hier in *Amfterdam* niet te verkrijgen was, zocht ik daartoe eene andere gelegenheid, die mij ook fchielijk aangeboden werd door een' zekeren Heer, die in *Antwerpen* zeer bekend was, en die de goedheid had, om het middel binnen acht dagen

van

van daar te laten komen. Ik vond mij dus in ſtaat, om van het Sulfas de Quinine, hetwelk zoo veel geruchts begint te maken, mij dadelijk te kunnen bedienen, en het is hier door, dat ik misſchien de eerſte ben geweest, die van dit middel hier in *Amſterdam* gebruik gemaakt heeft.

Het was dan den 21ſten October van het verleden Jaar 1821, dat ik dit middel voor de eerſte maal heb voorgeſchreven. Ik deed namelijk, twaalf greinen Sulfatis de Quinine tot acht pillen gereed maken, volgens het zelfde voorſchrift, hetwelk de Heer V, zoo als ik gemeld heb, te *Bruſſel* gebruikt had, welke pillen ik op de ſtraks te meldene wijze toediende aan Mevrouw V. D. L., ruim veertig jaren oud, van een galachtig geſtel, doch voor het overige van eene vrij goede conſtitutie, zijnde in haar leven weinig ziek geweest, maar nu, ſedert eenigen tijd, laborerende aan eene gewone najaars-koorts, welke haar zeer verzwakte, en waar tegen zij reeds aanhoudend een afkookſel van roode Kina gebruikt had. De koorts week ondertusſchen niet, en de zieke begon meer en meer in krachten af te nemen, werd miskleurig, lusteloos, zonder eetlust, en de koorts bleef dagelijks na den middag haren aanval herhalen,

zonder, na het gebruik van de gemelde Kina-drank, eenigzins te verminderen. Hierom liet ik haar dan, Zondag den 21sten October, drie pillen nemen van de acht, welke ik had laten gereed maken, en waar van zij na den middag alle uren eene gebruikte, vóór dat de paroxysmus fibrilis zich, als naar gewoonte, zoude vertoonen. De aanval, welke daarop volgde, was veel geringer dan te voren, echter was dezelve niet weggebleven. Den volgenden dag werden de vijf overige pillen vóór den middag gebruikt, en daar volgde nogmaals een geringe aanval van de koorts. Den 23sten October, dus den anderen dag, nam de zieke wederom vijf pillen, en den 24sten de drie overig zijnde anderen, waarna de koorts geheel heeft opgehouden: zoodat deze dame in het geheel vierentwintig greinen Sulfatis de Quinine in zestien pillen gebruikt heeft, waarna de koorts zich niet wederom vertoonde. Doch, daar die pillen door haar groot volumen moeijelijk waren om te gebruiken, en daardoor eenigzins tegenstonden, heb ik een scrupel van het Sulfas de Quinine met vijf scrupels witte suiker tot tien poeders voorgeschreven, waarvan Mevrouw V. D. L. nog drie poeders daags, met wat zuiver water, zoude nemen, om de wederinstorting voor te komen.

Na

Na het gebruik van deze tien poeders oordeelde ik het onnoodig van dit middel verder gebruik te maken. Echter werd deze zelfde Dame den 25sten November daaraanvolgende, na eene begane fout in haar diëet, op nieuw door eene alledaagfche koorts overvallen, welke met eene beflagene tong, kwaden fmaak, walging, benaauwdheid en hoofdpijn vergezeld ging, en na den middag te zeven ure met koude en grillingen begon, en met een fterk zweet eindigde.

Daar de eerfte wegen ongefteld fchenen, liet ik een zacht buikzuiverend middel nemen, daarna liet ik vier poeders uit twaalf greinen Sulfatis de Quinine en vier fcrupels witte fuiker gereed maken, en deed daarvan den 26sten November des middags te vier ure één, en een tweede te vijf ure nemen. Den volgenden dag, den 27sten, wederkomende, vernam ik dat de koorts, den vorigen dag, nog op den gewonen tijd verfchenen was, doch dat de aanval minder fterk was geweest, dan de vorige. Hierom liet ik toen twee poeders vóór den middag, en twee anderen na den middag nemen; hierop was de koorts-aanval geheel achtergebleven, en is ook niet wederom verfchenen. Ik verzocht toen nog voort te gaan met twee poeders daags, hetwelk eenige dagen gecon-

tinueerd is, zonder dat er zich op nieuw eenig blijk van koorts vertoond heeft. Doch daar deze Dame altoos min of meer over eene onaangename drukkende gewaarwording, omtrent de zitplaats van de lever, bleef klagen, en hare kleur ook eenigzins naar het geele overhellend bleef, heb ik haar eenige resolverende pillen voorgeschreven, waarna zij volkomen hersteld is.

Op denzelfden tijd, dat ik bij de voormelde Dame het Sulfas de Quinine voor de eerste maal voorgeschreven had, bevond zich onder mijne behandeling Mevrouw B. v. H. oud 44 jaren, van een schraal, zwak gestel, moeder van verscheidene kinderen, welke na zware vermoeijenissen met het komen van hare buitenplaats naar de stad, en na daardoor gevatte koude, ook eene tusschenpozende, en wel eene derdendaagsche koorts gekregen had. Daar de maag een weinig ongesteld scheen, liet ik op de twee vrije dagen eenige zacht buikzuiverende middelen toedienen, doch daar het saisoen van het Najaar en de gesteldheid der Lijderesse niet toelieten, om de koorts lang te laten loopen, (zoo als ik ook sedert vele jaren in mijne praktijk gewoon ben, de derdendaagsche koortsen schielijk weg te nemen) schreef ik dadelijk

tien

tien poeders voor uit een ſcrupel Sulfatis de Quinine met vijf ſcrupels witte ſuiker, waarvan Mevrouw B. v. H. den 24ſten October vijf, en den 25ſten daaraanvolgende, de vijf andere poeders, alle uren een, zoude gebruiken. Doch, daar zij zich op dezen laatſten dag boven mate vermoeid had, durfde ik mij niet vleijen, dat de koorts, na het gebruik van deze tien poeders zoude wegblijven. Ik liet daarom op den dag van de koorts nog drie poeders, gelijk aan de vorigen, vóór den aanval nemen, hopende aldus de koorts des te zekerder te zullen bedwingen. Doch, niettegenſtaande deze voorzorg, verſcheen de koorts nog op den 26ſten October, zijnde de gewone koortsdag, echter was de paroxysmus veel geringer, dan de voorgaande, en korter van duur. Het was dus noodig met het Sulfas de Quinine voort te gaan, maar daar ik niet meer dan veertien greinen overig had, deed ik daarvan nog zeven poeders met ſuiker gereed maken, welke ik op de twee vrije dagen, ieder dag vier poeders, liet gebruiken, met dat gevolg, dat de koorts geheel is weggebleven, en men den 29ſten October, zijnde den dag van de koorts, er niets van waargenomen heeft. Om evenwel alle wederinſtorting voor te komen, liet ik,

 uit

uit hoofde van het gebrek aan Sulfas de Quinine, nog eenige poeders, elk van een fcrupel roode Kina gereed maken, waarvan Mevrouw B. v. H. dagelijks twee poeders, nog eenige dagen aanhoudend, gebruikt heeft, en zij is tot heden toe volkomen gezond en vrij van koorts gebleven.

Eene jonge Jufvrouw, L. V. S. genaamd, elf jaren oud, van een teeder en flijmerig geftel en fterk voor haren ouderdom opgegroeid, laboreerde federt eenige weken aan eene zuivere anderendaagfche koorts, waartegen zij zachte laxeermiddelen, afgewisfeld met zouten, bittere en andere gewone medicijnen al dien tijd gebruikt had, zonder nogtans eenige de minfte verandering in den loop der koorts te ontwaren. Daar ik verzekerd was, dat ik, binnen kort, eene genoegzame hoeveelheid van het Sulfas de Quinine uit *Brusfel* zoude verkrijgen, wilde ik mij van de gewone wijze van de Kina te gebruiken in dit geval niet bedienen, maar daar de koorts niets kwaads deed vreezen, verkoos ik te wachten, totdat ik in ftaat zoude zijn dit nieuwe middel te kunnen aanwenden, terwijl het mij voorkwam, dat dit geval wederom zeer gefchikt was, om het zelve op nieuw te beproeven. Ondertusfchen had

deze

deze langdurige koorts mijne jonge Lijderesse zeer verzwakt, vermagerd en lusteloos gemaakt; ik verlangde dus zeer naar het zoo geprezene geneesmiddel. Eindelijk ontving ik een halve once van hetzelve, en maakte er dadelijk gebruik van. Het was dan den 2^den^ November 1821, dat ik tien greinen Sulfatis de Quinine met vijf scrupels witte suiker tot vijf poeders voorschreef, waarvan de jonge Jufvrouw op den zelfden dag drie poeders, en den volgenden dag, zijnde dien van de koorts, de twee anderen, met wat zuiver water gemengd, moest innemen, vóór dat de tijd van den aanval zoude daar zijn. De koorts bleef terstond geheel weg, en niet alleen dat de koorts zich niet heeft geopenbaard, maar het is ongeloofelijk, hoeveel beter zich dit Meisje bevond, en hoeveel meer zij opgeruimd van geest was geworden. Ik schreef dus wederom dezelfde vijf poeders voor, waarvan zij op dezelfde wijze, drie den eenen, en de twee anderen daags daarna, nemen zoude. Den 5^den^ November was er wederom geene koorts; de pols was regelmatig, de houding der Lijderesse geheel en al veranderd, het gemoed vrolijk, de lust tot eten goed, en de ontlastingen geregeld. Ik schreef nogmaals de-

zelf

zelfde poeders voor, doch terwijl de koorts volkomen was weggebleven, ried ik aan, alleen twee poeders op een' dag te gebruiken. Het verdient ondertusſchen opmerking, dat, daar alle de andere kinderen in dit zelfde huis langen tijd aan den kinkhoest geſukkeld hadden, en onze jonge Lijderesſe ook eindelijk naderhand door denzelfden hoest, hoewel in minderen graad, overvallen wierd, zij echter van de koorts geheel is vrij gebleven, en eene volkomene gezondheid blijven genieten.

Een Jongetje van 5 Jaren, genaamd J. v. K. vrij kloek voor zijnen ouderdom, en voor het overige altoos gezond, hebbende de Koepokken geregeld doorgeſtaan, had ſedert eenige dagen eene dubbelde anderendaagſche koorts, waarvan de éene aanval na den middag tegen zeven ure, en de andere den volgenden dag des middags om twaalf ure plaats had, beginnende ieder acces met koude en rillingen, welke ruim een uur aanhielden, als wanneer de hitte kwam, en vervolgens een ſterk zweet den aanval eindigde. Deze koorts tastte dit kind ſterk aan, en ik oordeelde het daarom niet noodig, lang met laxeermiddelen aan te houden, maar, na eene matige buikzuivering, de koorts zoo ſchielijk mogelijk te moeten tegen-

gaan.

gaan. Ik ſchreef dan vier poeders op, ieder van vier greinen Sulfatis de Quinine en een ſcrupel witte ſuiker. Hiervan liet ik op den 7^{den} November 1821 twee poeders nemen, des namiddags, één om vijf ure, en de tweede om zes ure; bevelende de twee andere poeders den volgenden dag te nemen, 's morgens één om tien ure, en één om elf ure, zijnde dien dag de koorts om twaalf ure te verwachten. Den 8^{ſten} November, na den middag komende, vernam ik dat de koorts van 's avonds, anderhalf uur later gekomen was, en dat de aanval bijna dezelfde, echter niet ſterker geweest was, maar dat de koorts, die om twaalf ure gewoon was te komen, geheel was weggebleven. Hierom liet ik met de poeders op dezelfde wijze voortgaan, dat is, ik liet wederom twee poeders den volgenden dag, 's middags om vijf en om zes ure nemen, waarna de koorts, die op den 9^{den} November had moeten komen, ook volkomen weg bleef. Deze dubbelde anderendaagſche koorts was dus door dit middel geheel geſtuit; ik liet nogtans eenige dagen, iederen dag een poeder gebruiken, waardoor de gezondheid van dit Jongetje zich ſpoedig herſteld heeft, zonder eenige de minste wederinſtorting gehad te hebben. Het was daaren-

enboven verwonderlijk te zien, hoe ſchielijk de ganſche houding van dit kind zich verbeterde en hij er ſpoedig uitzag, als of er geene ziekte hadde plaats gehad.

Een ander Jongetje van 6 jaren, genaamd W. v. H. van een teeder en zwak geſtel, bleek van kleur en aandoenlijk van zenuwen, had, ſedert eenige dagen, eene regelmatige, alledaagſche koorts, die telkens, tegen den middag, met koude en huiveringen begon, welke koude echter niet lang aanhield, maar ſpoedig in hitte overging en met ſterk zweeten eindigde. Na het gebruik van zachte laxeermiddelen, wilde ik ook dit nieuw middel bij dit kind beproeven, omdat zijn zwak geſtel niet in ſtaat was deze koorts lang te wederſtaan. Ik ſchreef dan den 10den November 1821 twee poeders voor, ieder van twee greinen Sulfatis de Quinine met wat ſuiker, waarvan het kind er één 's morgens om tien ure, en één om elf ure zoude nemen, te weten vóór den aanval van de koorts. De koorts kwam daarop anderhalf uur later, en was minder ſterk, dan te voren. Den 11den November nam het kind wederom twee poeders, op dezelfde tijden als den vorigen dag, en daar volgde geen acces van koorts. Ik liet evenwel den volgenden 12den No-

November wederom twee poeders gebruiken; de koorts bleef wederom geheel weg. Den 13^{den} November nam het kind nogmaals twee poeders, en de koorts verscheen niet weêr, waarom ik het middel geheel achter liet, dewijl het Jongetje volkomen wel was, eene goede kleur weder had gekregen, goede eetlust had, en aldus is gebleven, zonder de minste wederinstorting.

Eene dienstmaagd, genaamd H. H., wonende bij den Heer B., 28 jaren oud, niet sterk van gestel, had in de maand October van het jaar 1821, na gevatte koude, eene derdendaagsche koorts gekregen, die regelmatig in haren loop was, en telkens op hetzelfde uur met zware koude overviel, waarop dan groote hitte volgde en met sterk zweet eindigde. Bij haar geroepen zijnde, liet ik in het eerst de ingewanden behoorlijk zuiveren, doch daar ik geene aanmerkelijke ongesteldheden in het ligchaam van deze Lijderesse konde ontdekken, en zij niet sterk van constitutie was, en het op handen zijnde winter-saisoen niet toeliet, haar de koorts lang te laten houden, schreef ik haar poeders van roode Kina voor, waarvan zij eene once in den tusschentijd van de koorts moest nemen. Nadat ik op deze wijze eenige

da-

dagen was voortgegaan, en de koorts daar niet naar luisterde, en de Lijderesſe zwakker en mismoedig werd, ſchreef ik haar den 9^{den} November het Sulfas de Quinine voor, op de volgende wijze te gebruiken. Ik liet namelijk vier poeders gereed maken, ieder van vier greinen Sulfatis de Quinine met een ſcrupel witte ſuiker, waarvan zij op iederen vrijen dag twee poeders met ſchoon water moest nemen. Den 12^{den} November had er nogmaals een aanval van koorts plaats gehad, gelijk aan den voorgaanden. Ik liet daarom nog eens vier dergelijke poeders geven, om op dezelfde wijze te gebruiken. Den 15^{den} November was er geen ſchijn van koorts geweest. Ik deed nu wederom vier poeders gereed maken, doch liet er maar één op ieder vrijen dag nemen. Hier mede liet ik nog eenigen tijd voortgaan, en daar de koorts geheel weg bleef, en de Lijderesſe buiten zwakte zich voor het overige vrij wel bevond, ſchreef ik den 21^{ſten} November een Tinctuur van Kina voor, om als droppels nog eenigen tijd te blijven gebruiken tot verſterking van het ligchaam en tot voorkoming van weder inſtorting, welke ook niet gevolgd is. Aldus is deze dienstmaagd volkomen wel gebleven tot op het einde van de maand Februarij van dit

jaar;

jaar, wanneer zij wederom een ligten aanval van derdendaagſche koorts heeft gekregen, doch welke na een zacht laxeermiddel, door het Sulfas de Quinine dadelijk wederom is geſtuit; en dit Meisje is tegenwoordig zoo frisch en gezond, als zij ooit geweest is.

De Heer J. F. A. oud 36 jaren, niet ſterk van geſtel, doch voor het overige vrij gezond en zeer matig in zijne wijze van leven, had, op het einde van den afgeloopenen zomer van het verleden jaar, eene derdendaagſche koorts gekregen, welke zeer regelmatig was in haren loop, en met de gewone verſchijnſelen gepaard ging. Zich op dien tijd in den *Haag* bevindende, had hij daar over met een zeer geacht Geneesheer geconſuleerd, die hem de gewone middelen voorgeſchreven had, beſtaande in zacht reſolverende en bittere medicijnen, na vooraf het ligchaam behoorlijk gezuiverd te hebben. Deze middelen, welke hij, in vorm van pillen, langen tijd met het beste vertrouwen en het geſchiktſte diëet had voortgebruikt, hadden in den loop van de koorts niets veranderd, integendeel werd deze Heer van dag tot dag ſlapper en meer lusteloos; zijn eetlust verging, en de koorts, die tot dus verre altoos een derdendaagſchen tijpus gehouden had, ver-

anderde eensklaps in eene dubbelde derdendaagfche, zoodat hij thans zelve wel begreep, dat de tot heden toe exact gebruikte geneesmiddelen hem nimmer van de koorts verlosfen zouden. Hij verzocht dan mijne hulp, en ik oordeelde dadelijk, dat deze gelegenheid wederom volkomen gefchikt was, om het Sulfas de Quinine te beproeven. Ik fchreef dan den 22^{ften} December 1821, zijnde het den dag dat het acces van de dubbelde koorts te wachten was, twaalf greinen Sulfatis de Quinine tot vier poeders voor, met een fcrupel witte fuiker voor ieder poeder. Hiervan moesten er twee poeders vóór den middag en twee na den middag genomen worden. Na het gebruik van deze vier poeders was op dien dag geene koorts verfchenen. Den volgenden dag, 23^{ften} December, zijnde het den dag van de derdendaagfche koorts, liet ik wederom vier poeders van dezelfde kwaliteit gebruiken, en de derdendaagfche koorts bleef ook geheel en al weg. Hierop liet ik den 24^{ften} December wederom vier poeders gereed maken, maar nam daartoe alleen maar acht greinen Sulfatis de Quinine, zoodat ieder poeder thans maar twee greinen van dit middel inhield. Hiervan liet ik er alle dagen maar twee gebruiken, en op deze wijze nog acht da-

dagen voortgaan, als wanneer de Heer J. F. A. zich volkomen wel bevond, en ook tot heden toe zonder eenige wederinſtorting gebleven is.

Eene zekere Mevrouw W. N., oud 44 jaren, van een zeer zwak en teeder geſtel, en moeder van verſcheidene kinderen, was, na vermoeijenis en gevatte koude, in eene anderendaagſche koorts vervallen, welke wel niet zwaar was, echter de zwakke Lijderesſe zeer ſterk aandeed. Daar hare tong vrij zuiver was, de eetlust goed, en geene aanmerkelijke vervuiling der eerſte wegen ſcheen plaats te hebben, liet ik haar, na een zacht purgeermiddel, beſtaande uit Magneſia en Rhabarber, gebruikt te hebben, dadelijk de roode Kina in poeder nemen, doch niet alleen dat de koorts daar na niet week, zoo bezwaarde haar dit poeder van Kina zeer ſterk de maag, waarop zij mij verzocht het nieuwe middel, hetwelk thans meer bekend begon te worden, door de gelukkige proeven, welke ik daarmede in mijne praktijk waargenomen had, en die aan Mevrouw W. N. niet onbekend gebleven waren, aan haar Edele ook te willen voorſchrijven. Hierop liet ik den 9den Januarij van dit jaar vier poeders uit twaalf greinen Sulfatis de Quinine en vier ſcrupels witte ſui-

 ker

ker gereed maken, waarvan op dien dag twee poeders met wat water genomen werden, des namiddags om zeven en om acht ure, de twee anderen werden den volgenden dag, den 10^{den} Januarij, om elf en om twaalf ure vóór den middag gebruikt, omdat de koorts altijd kort na den middag kwam. Dezen dag was er nog een aanval van koorts geweest, doch minder ſterk dan de voorgaande. Hierom werden wederom dezelfde vier poeders gereed gemaakt, om op gelijke wijze te gebruiken. De koorts was daarop den 12^{den} Januarij geheel achtergebleven, en er werd niets van beſpeurd. Dezelfde poeders werden nog eens voorgeſchreven, waarvan er nog twee dagelijks genomen werden. Op deze wijze werd voortgegaan tot den 16^{den} Januarij, als wanneer er nog één poeder dagelijks ingenomen werd tot den 20^{ſten} Januarij daaraanvolgende, wanneer ik met de poeders deed ophouden, en alleen eenige maagdroppels voorſchreef, om het zwakke geſtel van deze Dame te verſterken en eene recidive voor te komen. Dit geval verdient ondertusſchen onze bijzondere opmerking, te weten, dat, daar de poeders van Kina de maag zoo zeer bezwaarden, het Sulfas de Quinine geen het minste ongemak

ver-

veroorzaakt heeft, en dat de ſtoelgangen altoos zonder eenige moeite hebben plaats gehad.

Een Jongeling oud 15 jaren, genaamd P. V. van een zwak geſtel en eene ſlechte borst, en over het geheel van een cachectisch voorkomen en zeer geſchikt tot waterzucht, had, ſedert October van het afgeloopene Jaar, aanhoudend geſukkeld aan de koorts, welke, in den beginne eene anderendaagſche zijnde, naderhand in eene dubbelde anderendaagſche en eindelijk in eene derdendaagſche koorts overgegaan was, en aldus tot heden toe aanhoudend voortgeduurd had, en waartegen hij reeds allerhande geneesmiddelen, ja zelfs de kina had gebruikt, doch zonder de minſte verbetering te ondervinden. Eindelijk bij mij om hulp komende, liet ik hem vooraf een buikzuiverend middel uit Rhabarber en Magneſia nemen, daarna gaf ik hem het Sal ammoniacum met bittere middelen gepaard, om zijn ingewand-geſtel te verbeteren, doch daar de derdendaagſche koorts altoos dezelfde bleef, ſchreef ik hem eindelijk den 25ſten Februarij van dit Jaar vier poeders voor, uit twaalf greinen Sulfatis de Quinine en vier ſcrupels ſuiker, waarvan hij er twee den zelfden dag, om zeven en om acht ure des 's avonds en de twee andere den volgenden dag

 's mor-

's morgens om acht en om tien ure met wat ſchoon water nemen moest, omdat de koorts op dien dag 's middags om twaalf ure, naar gewoonte, verwacht werd; doch de koorts verſcheen niet tot groote vreugde van dezen Jongeling en deszelfs Ouders. Den 27ſten Februarij werden dezelfde vier poeders wederom gereed gemaakt, om op gelijke wijze te gebruiken, te weten, twee poeders heden en de twee andere den volgenden dag. De koorts bleef geheel weg. Daarop liet ik nog eenige dagen één poeder daags nemen. De koorts is in het geheel niet weder gekomen, en de Jongeling heeft zijne volkomen gezondheid herkregen.

Mevrouw B. H. oud 37 Jaren, zwak van geſtel en zeer koortsvallig, moeder van vier welgeſchapene kinderen, had, na zware vermoeijenisſen en gevatte koude, eene rhumatieke anderendaagſche koorts gekregen, welke met pijnen door alle de leden en in het hoofd verzeld ging. Tegen deze koorts had ik, na vooraf eenige andere middelen gebruikt te hebben, de roode Kina in een afkookſel voorgeſchreven; doch daar de koorts hier niet naar luisterde, en deze drank de maag zeer bezwaarde, ſchreef ik, op verzoek der

Lij-

Lijderesſe zelve, den 8sten Maart van dit Jaar, het Sulfas de Quinine voor in vier poeders, ieder van drie greinen Sulfatis de Quinine en een ſcrupel witte ſuiker, waarvan er twee vóór den middag en de twee andere tegen den avond zouden ingenomen worden. Na het gebruik van deze vier poeders bleef de koorts geheel weg. Mevrouw B. H. gevoelde zich veel beter; de poeders hadden haar niet bezwaard, en zij was over het geheel veel vrolijker en meer opgeruimd. Ik liet nog eenige dagen twee poeders per dag voortgebruiken, waarna hare gezondheid volkomen herſteld was.

Eene Juſvrouw, M. S. genaamd, oud 26 Jaren, zeer gevoelig van geſtel, en voor de eerſte reize zwanger, zijnde in de zevende maand, had, na een gevatte koude, de koorts gekregen, welke met zware pijn in het hoofd, benaauwdheid, misſelijkheid, grooten dorst en hitte verzeld ging, met koude en rillingen beginnende, en met een ſterk zweet eindigende. In het eerst vertoonde de koorts het karakter van eene *continua remittens*, doch, na zachte buikzuiveringen, nam dezelve den tijpus van eene anderendaagſche koorts aan. Hier tegen gebruikte de Lijderesſe een afkookſel van

 Kina,

Kina, hetwelk hare benaauwdheden ſcheen te vermeerderen. Hierom nam ik op den 10^den^ Maart van dit Jaar mijne toevlugt tot het Sulfas de Quinine, waarvan ik twaalf greinen, met ſuiker tot vier poeders verdeeld, op den vrijen dag liet gebruiken, met dat gevolg, dat er geen aanval van koorts op den kwaden dag meer waargenomen werd. Ik liet toen, uit voorzorg, nog eenige dagen twee poeders elken dag nemen. De koorts is niet wederom verſchenen, en de Lijderesſe is in hare zwangerheid gelukkig blijven voortgaan. De poeders hebben haar in het geheel niet verſtopt.

Uit alle deze hier beſchrevene waarnemingen genoegzaam van de goede uitwerking van het Sulfas de Quinine tegen zuiver tusſchenpozende koortſen overtuigd zijnde, heb ik ook willen beproeven, wat hetzelve zoude te weeg-brengen in andere koortſen, welke minder regelmatig in haren loop, door het aandoenlijk zenuwgeſtel, of door eene groote beweegbaarheid van het vaat-geſtel der Lijders, eenigzins het voorkomen van aanhoudende koortſen vertoonen, hoewel er altoos min of meer iets tusſchenpozends ſchijnt mede gepaard te gaan.

Zoodanig een geval deed zich op bij eene on-

ongehuwde Jufvrouw, oud 37 jaren, genaamd E. B., die federt vele jaren een fukkelend leven heeft geleid, en altoos min of meer koortfig kan genaamd worden. Deze Jufvrouw is voor alles zeer aandoenlijk, en laboreert federt langen tijd aan een *aphonie*, welke zij door eenen fchrik gekregen heeft, en waar tegen zij zeer vele middelen heeft gebruikt, zonder hare ftem tot heden toe te hebben herfteld. Zij heeft meest altijd eene koortfige beweging in haar vaatgeftel, die haar zelden vrij laat, doch fchijnt er iets tusfchenpozends onder te loopen, want om den anderen nacht tegen drie ure overvalt haar eene groote benaauwdheid, welke van eene fterke agitatie in den pols vergezeld gaat; deze benaauwdheid duurt tot den volgenden middag, wanneer, na een fterk zweet, dit toeval fchijnt te bedaren, en de Lijderesfe zich eenigzins herftelt, hoewel men niet zeggen kan, dat zij ooit geheel vrij van koorts is. Lang heeft deze Jufvrouw de roode Kina, op verfchillende wijzen tegen deze ongefteldheid gebruikt, maar geene de minste verandering heeft zich daardoor in den loop dezer ziekte vertoond. Eindelijk wilde ik ook eens bij haar het Sulfas de Quinine beproeven, en fchreef tot dat einde den 6den

November van het voorgaande jaar twee poeders voor, ieder uit tien greinen Sulfatis de Quinine met witte ſuiker, om één 's nachts te elf ure en één te twaalf ure met water in te nemen. Den 7den November vernam ik dat de aanval van de koorts na deze poeders anderhalf uur later gekomen was, en dat dezelve korter van duur was geweest. Hierop deed ik wederom twee dergelijke poeders gereed maken, welke vóór den middag moesten gebruikt worden. Den 8ſten November liet ik nog eens twee poeders nemen, 's nachts om elf en om twaalf ure. Den 9den November zeide men mij, dat de aanval der koortſige benaauwdheid weder een uur later verſchenen was, en ook weder minder van ſterkte en duur. De poeders werden wederom vóór den middag gebruikt. Den 10den November liet ik weder tegen den nacht dezelfde twee poeders nemen. Den 11den November werd mij berigt, dat de benaauwdheid wederom een half uur later, en dus te zes ure gekomen was, en dat dezelve ook nog minder hevig en korter van duur geweest was. Men ging met dezelfde poeders wederom op dezen dag voort. Den 12den November werden de poeders weder des nachts om elf en twaalf ure gegeven, waarna de aanval eerst

om

om zeven ure zich had doen gevoelen, telkens in hevigheid en duur verminderende. Men ging altoos op dezelfde wijze voort, en den 14^{den} November was de benaauwdheid eerst om half acht ure gekomen. Den 16^{den} November was dit toeval geheel weggebleven, waarna ik nu alleen de poeders tegens den anderen nacht liet voortgebruiken. Aldus scheen dan eindelijk, na het gebruik van zoo eene groote hoeveelheid van het Sulfas de Quinine deze anderendaagsche koortsige benaauwdheid bedwongen te zijn, die, na een nog veel langer gebruik van de roode Kina, niet in het minste veranderd was geworden. Echter bleef nog altoos die versnelde beweging in het vaatgestel overig, die de Lijderesse niet verliet, waarom ik den 19^{den} November met het gebruik van het Sulfas de Quinine ophield, en alleen een aftreksel van de Radix Valerianae Sylv. met een Extractum amarum et spiritus Cornu Cervi voorschreef, om het zenuwgestel te versterken en de ongeregelde bewegingen van het vaatgestel te bedaren, hetwelk ook eene vrij goede uitwerking scheen te belooven.

Een dergelijk geval, als het voorgaande, had naderhand plaats bij Mevrouw B. D. W., zijnde van een zeer aandoenlijk zenuwgestel en bloed-

rijke

rijke conſtitutie, en moeder van verſcheidene kinderen. Daar zij reeds den ouderdom van 48 jaren bereikt heeft, is hare maandelijkſche zuivering ſedert eenigen tijd onregelmatig geworden, zoodat zij nu eens in geene twee maanden dezelve beſpeurt, en dan eens wederom eene zware ſtorting ondervindt. Hierdoor is haar geſtel meer en meer verzwakt, en eenigzins zuchtig geworden. Daarenboven een zeer gevoelig zenuwgeſtel hebbende, is zij zeer aan koortſige bewegingen onderhevig, welke haar overvallen, zoo dikwijls zij eene ſterke aandoening heeft. Deze koortſen zijn altoos zeer onregelmatig in haren loop, hebben zelden een vasten tijpus, zijn meestentijds zonder eenige merkbare tusſchenpozingen, en ſchijnen bij haar altoos uit ongeregelde bewegingen van het vaatgeſtel voort te komen. Het was dan nu ook, dat Mevrouw B. D. W. in het begin van de maand December van het jaar 1821 van eene dergelijke koorts wederom werd overvallen, welke haar zware hoofdpijn veroorzaakte; waaraan zij altoos bij de minste ongeſteldheid zeer onderhevig is. Daar zij gewoonlijk geen ontlastmiddelen verdraagt, liet ik dadelijk een afkookſel van roode Kina geven, maar dit bekwam niet wel, veroorzaakte benaauwdheid en

deed

deed geene uitwerking op de koorts. Ik nam dan wederom mijne toevlugt tot het Sulfas de Quinine, en liet den 21sten December vier poeders uit twaalf greinen Sulfatis de Quinine met suiker gereed maken, waarvan er twee vóór en twee na den middag gebruikt werden. Den 22sten December vernam ik, dat deze poeders geene bezwaardheid in de maag veroorzaakt hadden, en ik vond Mevrouw zonder koorts. Ik schreef dus nog eens dezelfde vier poeders op, om op gelijke wijze te gebruiken. Den 23sten December was er wederom geene koorts. Dezelfde poeders werden dus nog voortgebruikt, maar daar de koorts geheel was weggebleven, en Mevrouw B. D. W. zich zeer wel en zonder hoofdpijn bevond, gebruikte zij nog eenige dagen twee poeders per dag, zonder eenige wederinstorting te bekomen. Daar dit middel aan deze Dame zoo uitnemend wel bevallen was, en zij geen ongemak hoegenaamd daarvan bespeurde, nam zij dikwijls tot hetzelve hare toevlugt, zoodra zij eenigzins ongesteld werd, of iets koortsigs gevoelde, en zij werd er altoos veel beter na. Echter ondervond zij eenigen tijd daarna, dat dit middel haar eenigzins bezwaarde. De oorzaak daarvan bleek ras, gelegen te zijn in een ophooping van slijmige stoffen in de

eerste

eerste wegen, welke door eene gevatte koude veroorzaakt was. Hier door bezwaarde haar het Sulfas de Quinine, zoo als men ook in dergelijke omſtandigheden van de Kina zelve wel eens gewoon is te ondervinden.

Eindelijk kan ik niet voorbij nog een geval mede te deelen, hetwelk in alle opzigten zeer ſterk pleit voor het heilzaam gebruik van het Sulfas de Quinine, zelfs in die omſtandigheden, waar men zoo zeer geene uiterlijke koorts kan beſchuldigen, maar daar dezelve zich onder het momaangezigt van andere toevallen verbergt. Eene zekere Mevrouw van 45 jaren, genaamd H. S., van een gezond geſtel, en altoos op haren gewonen tijd menstruerende, had eenen tijd lang aan zenuwachtige tandpijn zeer ſterk gelaboreerd, welke, daar dezelve uit een bedorven tand ſcheen voort te komen, haar deed beſluiten dezen tand te laten uittrekken. Dit uittrekken was vergezeld geworden van eene aanzienlijke verſcheuring van het bekleedſel van het verhemelte ter plaatſe, waar de tand gezeten had. Deze verſcheuring veroorzaakte onmiddellijk groote pijnen, welke pijnen eindelijk een periodieken loop ſchenen aan te nemen, zoodanig dat er dagelijks een aanval 's middags om vier ure, en een ander 's avonds tegen

tien

tien ure plaats had. De pijnen begonnen met koude en daarop volgende hitte en zweet ter plaatſe, waar de belediging was, en verſpreidden zich door de ganſche linker zijde van het aangezigt. De pijnen waren zeer hevig en hadden veel overeenkomst met het ongemak hetwelk men *dolor faciës* of *tic douloureux* noemt, en ſchenen een *febris larvata* te zijn, welke op gezette tijden dagelijks onder de gedaante van gemelde pijnen wederkwam. Ik was dus niet vreemd van te denken, dat de Kina hier het zeker middel zijn zoude, om deze periodieke pijnen tegen te gaan. Doch, daar ik deze Dame reeds verſcheidene jaren bediend had, kende ik haar geſtel te wel, om niet te begrijpen, dat de Kina, zoo als men die gewoon is voor te ſchrijven, aan haar niet wel konde toegediend worden. Ik had haar immers meermalen bediend in zeer ernſtige aanvallen van Hijpochondrie, of zwaarmoedigheid, welke ſomtijds vrij hooggaande is, en haar de akeligſte benaauwdheden en verwarringen van geest veroorzaakt. Het kwam mij dus voor, dat de Kina in dit bijzonder geval niet pasſend was, uit vreeze dat dezelve haar nieuwe verſtoppingen zoude kunnen veroorzaken; en ik dacht terſtond, dat het zout van dit genees-

mid-

middel, zoo als men dit thans uitgevonden heeft, beter voor haar geſtel zoude geſchikt wezen. Ik ſchreef te dien einde vier poeders voor, ieder van drie greinen Sulfatis de Quinine met witte ſuiker, en liet den 18^den^ Januarij van dit jaar twee poeders, één 's avonds om acht en één om negen ure gebruiken, en ordonneerde de twee andere, den volgenden dag, één 's middags om twee en één om drie ure te nemen. Den 19^den^ Januarij na den middag weder komende, vernam ik dat de pijnen zich den vorigen avond nog hadden doen gevoelen, vergezeld van koude en opvolgende hitte en zweet. Doch na den middag was de pijn, na het gebruik van de twee laatste poeders, niet verſchenen. Ik liet dus wederom dezelfde vier poeders gereed maken, om op gelijke wijze en op dezelfde tijden te gebruiken. Den 20^ſten^ Januarij verhaalde mij de Lijderesſe, dat de pijnen in het geheel weggebleven waren, zoo wel des avonds, als des middags. Ik liet dus alleen tegen den avond nog twee poeders nemen, om de wederinſtorting voor te komen. Den 22^ſten^ Januarij zeide mij Mevrouw H. S., dat zij daags te voren, na eene gevatte koude, na den middag om vier ure wederom eenige pijnen gevoeld, en dien avond ook

eeni-

eenige rillingen en hitte gehad had, nadat zij zich op den dag wat veel had vermoeid. Ik verzocht haar daarom met de twee poeders tegen den avond nog voort te gaan, en na dien tijd heeft zij van geene pijnen meer geweten. Mevrouw H. S. vertoonde eene volkomene gezondheid, en verzekerde mij, van de poeders geen ongemak hoegenaamd bespeurd te hebben, en dat zij onder het gebruik van het Sulfas de Quinine dagelijks hare gewone ontlastingen had gehad.

Uit alle deze daargestelde waarnemingen blijkt het dus overtuigend:

1° Dat het Sulfas de Quinine wezenlijk dezelfde koortsdrijvende kracht bezit, als de Kina.

2°. Dat het nuttig is in alle die ziekten, waar koorts plaats heeft, en waar de Kina geïndiceerd is; want waar omstandigheden plaats hebben, die de Kina contraindiceren, kan dit middel ook niet aangewend worden.

3°. Dat hetzelve kan toegediend worden in alle leeftijden, en dat het zelden constipeert.

4°. Dat het voornamelijk werkzaam is in alle tusſchenpozende koortſen, maar dat het ook met voordeel kan gebruikt worden in andere ziekten, die met onregelmatige koortſen gepaard gaan, gelijk ook bij zoodanige, die men gewoon is *larvatae* te noemen.

5°. Dat het in ſommige gevallen beter verdragen wordt, dan de Kina zelve; dat zulks vooral plaats heeft bij zulke geſtellen, die, uithoofde van zwakke ingewanden, de Kina niet gemakkelijk verteren, daar bij de zoodanigen dit zout zoo wel door zijn minder volumen, als door deszelfs gemakkelijke oplosbaarheid, geene de minste ongemakken veroorzaakt.

6°. Dat het daarenboven bijzondere opmerking verdient, dat dit middel de krachten der zieken zoo ſchielijk opbeurt, en alle de functien van het ligchaam herſtelt, zoo als de Heer DES RUELLES reeds aangemerkt heeft. (Zie *Journal Univerſel des Sciences Médicales, Novembre* 1821, pag. 137.)

Hoewel dan HUFELAND niet durft gelooven, dat het Sulfas de Quinine de geheele Kina en dus

alle

alle de kwaliteiten van de Kina in zich bevat, zoo maken wij echter geene zwarigheid, om vast te ftellen, dat de koortsdrijvende kracht in dit Sulfas de Quinine even goed bevat is als in de Kina zelve, en wij durven daarom dit nieuwe middel, in dit opzigt, gerustelijk aanbevelen.

WAARNEMING

OVER HETZELFDE

ONDERWERP;

DOOR

J. C. B. BERNARD.

Een Meisje van een vrij ſterk geſtel, 26 jaren oud, werd in de afgeloopene maand April dezes jaars door eene anderendaagſche koorts overvallen, en den 10^{den} Mei in het Noſocomium Academicum opgenomen. Nadat haar een braakmiddel, zachtwerkende buikzuiverende, daarna bittere middelen waren toegediend, werden de koortsaanvallen wel minder hevig, doch hielden niettemin aan, en veranderden in eene dubbelde anderendaagſche koorts. Na den tweeden aanval dezer koorts, die 's namiddags te vijf ure begon, gaf ik vóór den derden aanval, 's morgens te zes ure, drie greinen Sulfate de Quinine met ſuiker, des voormiddags te tien ure

ure wederom drie greinen, en 's namiddags te twee ure nog drie greinen. De koorts vertoonde zich nu 's avonds te zeven ure, maar in een' zeer geringen graad; den volgenden dag kwam de koorts, die gewoonlijk te zes ure 's morgens inviel en den ganſchen dag aanhield, niet te voorſchijn. Den volgenden dag herhaalde men het middel in dezelfde hoeveelheid; er deed zich geene koorts meer op; het uiterlijke aanzien der zieke verbeterde zich ras; zij nam in krachten toe, en verliet, gezond zijnde, het ziekenhuis op den 30sten Mei.
